

A PÉNZÜGYI JOG FOGALMA A KÖZPÉNZÜGYEK VÁLTOZÓ RENDSZERÉBEN*

Bordás Péter¹

Az egyes jogrendszerek és tudományos iskolák eltérően határozzák meg, hogy mit értenek pénzügyi jog alatt, az miként viszonyul az adójoghoz, valamint milyen kapcsolatban áll a közigazgatási joggal. E részben dogmatikai, részben gyakorlati kérdés mindmáig szakmai vita alapját képezi a pénzügyi joggal foglalkozók körében.

A globalizáció, az egyre bonyolultabb élethelyzetek a normatív jogi szabályozás dinamikájának erősödését hozta magával, mely az egyes jogterületek, jogágak szerepét is érinti, átalakítja. Az egyre növekvő mennyiségű joganyag egyre inkább differenciálja a jogágakat, s új jogterületek hoz létre. E keretek között e rövid áttekintő tanulmány célja annak bemutatása, hogy a nemzetközi jogtudomány különböző irányzatai milyen módon közelítik meg a pénzügyi jog fogalmát és tartalmát. A vizsgálat középpontjában az a kutatási kérdés áll, hogy az újabb szakmai diskurzusok miként értelmezik a pénzügyi jogot, mennyiben tekintik annak részének az adójogot, illetve hogyan határozzák meg a pénzügyi jog és a közigazgatási jog viszonyát tekintettel az elmúlt évtizedekben jelentkező változásokra.

1. A pénzügyi jog jogági besorolása és funkciója

A pénzügyi jog fogalmának és helyének meghatározása a jogtudományban mindmáig vitatott. A vita középpontjában az áll, hogy a pénzügyi jog pusztán a közpénzek technikai igazgatásának joga-e, avagy az állami szuverenitás egyik alapvető jogi kifejeződése. A különböző szerzői álláspontok eltérően válaszolják meg e kérdést, és eltérő hangsúlyokat helyeznek a pénzügyi jog tárgyára, funkciójára és jogági önállóságára.

A pénzügyi jog jogági besorolása a jogelmélet egyik klasszikus vitakérdése. A jogágak elkülönítésének hagyományos kritériumai – a szabályozás tárgya, módszere és funkciója – eltérő eredményre vezethetnek a pénzügyi jog esetében. Tárgyi szempontból a pénzügyi jog a közpénzekkel kapcsolatos jogviszonyokat szabályozza; módszerét tekintve döntően imperatív, hatósági jellegű normákból áll; funkcionálisan pedig az állami működés anyagi feltételeinek biztosítását szolgálja.

E sajátosságok alapján a pénzügyi jog a közjogon belül helyezhető el, ugyanakkor több szerző hangsúlyozza, hogy funkcionális értelemben nem

* DOI 10.21867/KjK/2026.2.3.

¹ Dr. Bordás Péter, habilitált egyetemi docens, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Pénzügyi Jog és Közmenedzsment Tanszék

pusztán a közigazgatási jog egyik technikai alágáról van szó, hanem olyan jogterületről, amely közvetlen kapcsolatban áll az alkotmányos hatalommegosztással és a demokratikus legitimitációval. Jelen írás keretei között ezen eltérő elméleti nézőpontokat kívánom bemutatni.

A pénzügyi jogot a nemzetközi szakirodalom egyrészt a közjog egyik ágaként (public financial law), másrészt a pénzügyi piacok működését meghatározó, funkcionális szabályként (financial law) írja le. A fogalmi eltérések mögött az húzódik meg, hogy az egyik megközelítés az állami pénzügyi tevékenységre, míg a másik a pénzügyi piacok magánjogi-közjogi, mondhatni „hibrid” szabályozására helyezi a hangsúlyt.²

A közpénzügyi jog vagy közösségi pénzügyek joga (public financial law) jellemzően úgy jelenik meg, mint a közjog azon ága, amely az állam, önkormányzatok és más állami intézmények, közttestületek pénzeszközeinek keletkezését, elosztását és felhasználását szabályozza.³ A pénzügyi jog magánjogi területe (private financial law) alatt sok szerző a bankjogot, tőkepiaci jogot, derivatív ügyletek és befektetéskezelés jogát érti, vagyis a pénzügyi szektor teljes magánjogi-közjogi normarendszerét.⁴ A nemzetközi pénzügyi jog (international financial law) pedig kifejezetten a nemzetközi pénzügyi technikák (kölsönök, kötvények, részvények, derivatívák) szerződéses és kollíziós jogi kerete.⁵

1.1. A pénzügyi jog helye a közjogban

A pénzügyi jog szabályai általános, közérdekű célok érdekében keletkeznek, vagyis leszögezhetjük, hogy a pénzügyi jogalkotás a közpénzek védelmét, elosztását és ellenőrzését szolgálja, nem pedig individuális, magánérdekeket. A jogviszonyok egyik alanya tipikusan az állam vagy más közhatalommal felruházott szervezet, amely imperatív módon, egyoldalú aktusokkal (adómegállapítás, hatósági döntés, támogatási szerződés stb.) érvényesíti a pénzügyi hatalmat.

² Tsindelian, Imeda A. – Miroshnik, Svetlana V. - Bit-Shabo, Inessa V. – Selyuko, Anatoly D. – Proshunin, Maxim M – Rybakova, Svetlana V. – Kostikova, Ekaterina G. – Tropkaya, Svetlana S. (2019): Financial Law as a Public Law Branch: A Fresh Look at the Signs of Publicity. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 2019 Vol: 22 Issue: 5., 1-4.; Pistor, Katharina (2013a): A Legal Theory of Finance, Columbia Law School, Public Law & Legal Theory Working Paper Group, May 9, 2013. Elérhető: <http://ssrn.com/abstract=2262936>

³ Ștefănoaia, Mariana-Alina (2023): The Importance of Financial Law in the Public Law System. *Legal Sciences in the New Millennium*. Vol. 18., No. 1. 19-22.; Alterio, Elisa D. (2025): Public Finance Law and Public Administration, Routledge, London, 5-12.

⁴ Berman, George (2022): Importance and understanding of the financial law, *International Journal of Law and Legal Studies*, Volume 10, Issue 2., 1-2.

⁵ Paech, Philipp (2017): Introduction: International Financial Law. *SSRN*, October 2, 2017., 3-7. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3043171>; Mugasha, Agasha (2011): International Financial Law: Is the Law Really "International" and Is It "Law" Anyway? *Banking and Finance Law Review*, 26. pp. 381-449.

Számos szerző a közjog alágazatai között sorolja fel a pénzügyi jogot az alkotmányjog, a közigazgatási jog, a büntetőjog, az eljárásjogok, az európa-jog és a nemzetközi közjog mellett. Egyes rendszerezések pedig a pénzügyi jogon belül is megkülönböztetik a „fiskális” részt (adó-, költségvetési, vámjog) és a „nem fiskális”, de közjogi jellegű részt (monetáris jog, pénzügyi piacok felügyelete), de mindkettőt közjoginak tekintik.

A legtöbb közjogi irányultságú szerző a pénzügyi jogot egyértelműen a közjog körébe sorolja, mivel fő tárgya a közpénzek képzése, elosztása és védelme. A „public finance law” fogalom alatt tipikusan a következő részterületeket sorolják fel: adójog, költségvetési jog, államadósság-jog, valamint a közpénzek felhasználásának ellenőrzési rendszere. Egyes elemzések kiemelik, hogy a pénzügyi jog közjogi jellege abból fakad, hogy a jogviszonyok egyik pólusán rendszerint az állam vagy közhatalommal felruházott szervezet áll, és a jogsértések a „közérdeket” sértik.⁶

Az angolszász „law and finance” irányzatok a pénzügyi jogot funkcionális területnek tekintik, amely a bankszektor, tőkepiacok, biztosítás, derivatívák és befektetésekezelés működéséhez szükséges jogi infrastruktúrát foglalja magában. E felfogás szerint a pénzügyi jog „három pillére” a piaci gyakorlat, a bírói gyakorlat és a szabályozás, amelyek együttesen teremtik meg a pénzügyi rendszer jogi keretét.⁷ Egyes szerzők rámutatnak, hogy a pénzügyi eszközök lényegében szerződéses konstrukciók, így a kötelmi jog, dologi jog, fizetéseképtelenségi jog és a nemzetközi magánjog alapvető jelentőségű.⁸

A nemzetközi pénzügyi jogot egyes szerzők úgy határozzák meg, mint a nemzetközi pénzügyi technikák (kölcson, kötvény, részvény, származtatott ügyletek) és a határokon átnyúló pénzügyi tranzakciók jogi keretét. A hangsúly itt azon van, hogy több jogrendszerre érintő ügyletekben a szerződésjog, tulajdonjog, fizetéseképtelenségi jog és kollíziós jog szabályai hogyan kombinálódnak a pénzügyi piacok sajátos kockázataival. A nemzetközi pénzügyi standardok (Bázel, IOSCO stb.) jogi természetét vizsgáló művek rámutatnak, hogy ezek gyakran a klasszikus normatív és a puha, szabályozási normák határára helyezkednek el.⁹

A közjogi irányultságú szerzők, mint például Alterio (2025), Tsindeliani és társai (2019), vagy épp Ștefănoaia (2023) közpénzügyi joggal foglalkozó munkáik a pénzügyi jogot, mint a közpénzügyi hatalom gyakorlását és a

⁶ Tsindeliani (2016): *i.m.*, 3937-3946.; Balko, Ladislav (2005): Legal Regulation of Banks Is A Part Of Financial Market Law, *BIATEC*, Volume XIII, 4/2005., 10-11.

⁷ Haentjens, Matthias (2020): *Financial Collateral: Law and Practice*, Oxford University Press, Oxford, 2020, 12-20.; Petri Mäntysaari (2010): *The Law of Corporate Finance: General Principles and EU Law*, Springer, Heidelberg, 2010, 11-21.

⁸ Berman (2022): *i.m.*, 1-2.; Ștefănoaia (2023): *i.m.*, 19-22

⁹ Tietje, Christian - Lehmann, Matthias (2010): The role and prospects of international law in financial regulation and supervision, *Journal of International Economic Law* 13(3), 663-682. doi:10.1093/jiel/jgq030.; Zaring, David (2019): *The Globalized Governance of Finance*, Cambridge University Press, 2019., pp. 122-141.

közpénzekkel való gazdálkodást szabályozó normarendszert definiálják és ide sorolják az adójogot, költségvetési jogot, ellenőrzési jogot.

A „legal theory of finance” elméleti irányzat képviselői a pénzügyi jogot úgy írják le, mint amely a teljes pénzügyi rendszer jogi konstrukciójaként jelenik meg, és egyszerre stabilizálja és generálja a pénzügyi instabilitást.¹⁰

A pénzügyi jog elméleti sajátosságát az adja, hogy közvetlenül az állami fiskális szuverenitás megnyilvánulási formája. Az adók kivetése és a költségvetés elfogadása történetileg a parlamenti hatalom kialakulásának egyik alapja volt. Ebből következően a pénzügyi jog normái erőteljes alkotmányos meghatározottság alatt állnak, ami indokolja önálló dogmatikai kezelésüket. E megközelítés szerint a pénzügyi jog nem csupán igazgatási technika, hanem az állami legitimáció egyik jogi alapintézménye.

A pénzügyi jogot tehát azért sorolhatjuk a közjog körébe, mert tárgya a közpénzek feletti állami pénzügyi hatalom gyakorlása, és ennek szabályozása döntően közérdekű, imperatív jellegű normákkal történik. Tsindelianian és szerzőtársai szerint a pénzügyi jogban túlsúlyban vannak azok a jogviszonyok, ahol az állam közhatalmi pozícióban lép fel, és a jogsértés a társadalom egészének érdekeit sérti.¹¹ A pénzügyi jog normái elsődlegesen a „public interest”, azaz a közérdek védelmét és a közpénzekkel való felelős gazdálkodást szolgálják, nem pedig egyes magánszemélyek individuális érdekeit.¹² A közpénzek (adók, járulékok, vámok, költségvetési kiadások, államadósság) kezelése a modern állam egyik alapfunkciója, ezért e terület szabályozása a közjog magva köré szerveződik.

1.2. A pénzügyi jog és az adójog viszonya

Az adójog és a pénzügyi jog viszonya a nemzetközi jogtudomány egy másik vitatott kérdése. Egyes rendszerekben az adójog egyértelműen a pénzügyi jog részeként jelenik meg, míg másutt teljesen önálló jogágként kezelik. A különbségek mögött részben történeti okok, részben az adójog dogmatikai fejlettsége áll.

Általános tendencia, hogy minél komplexebb és részletesebb az adójogi szabályozás, annál inkább elkülönül az adójog a pénzügyi jog egészétől. Ennek ellenére elméleti szinten az adójog továbbra is az állami pénzügyi szuverenitás egyik legfontosabb eszköze, amely a pénzügyi jog központi elemének tekinthető.

Éppen ezért azt a nemzetközi szakirodalomi domináns álláspont vallom én is, hogy a pénzügyi jog és az adójog között rész–egész viszony áll fenn, mégpedig úgy, hogy a pénzügyi jog (financial law) tágabb kategória, ezen belül az adójog (tax law) az egyik – kiemelten fontos – jogterület. Ugyanakkor több

¹⁰ Pistor (2013a): *i.m.*; Ștefănoaia (2023): *i.m.*, 19-22.

¹¹ Tsindelianian (2016): *i.m.*, 3937-3946.,

¹² Ștefănoaia (2023): *i.m.*, 20.

szerző az adójog önálló jogág voltát hangsúlyozza, miközben továbbra is a pénzügyi jog, illetve a közpénzügyi jog körébe sorolja tartalmilag.¹³

Mint fentebb már utaltam rá, a pénzügyi jog fogalmat a nemzetközi munkák rendszerint úgy határozzák meg, mint a közpénzügyi hatalom (adóztatás, költségvetés, államadósság) és a pénzügyi rendszer egészének jogát. E körbe sorolják külön jogterületekként a költségvetési jogot, adójogot, vámjogot, közpénzügyi ellenőrzési jogot, sok esetben a bank- és tőkepiaci jog közjogi részét is.

Egyes szerzők kifejezetten úgy fogalmazzák, hogy az adójog a pénzügyi jogon belüli, jól elkülönülő, de nem tőle független terület.¹⁴ Az adójog mint önálló jogág minősítése kapcsán komoly dogmatikai vita vehető ki a tudományos diskurzusban. A kontinentális szakirodalomban megjelent az az irány, amely az adójogot önálló jogágnak minősíti, jelezve sajátos alapelveit, rendszerét (általános és különös rész, anyagi és eljárási adójog, adójogi szankciók stb).¹⁵ Ugyanakkor ezen elméletek sem vonják ki az adójogot a közpénzügyi összefüggésből, az adójog – akár alágazatként, akár önálló jogágként – a közpénzügyek, így a pénzügyi jog központi eleméhez kapcsolódik.¹⁶ A közpénzügyi jog definíciói rendszerint kifejezetten nevesítik, hogy a közpénzügyi jog a „tax law vagy fiscal law” szabályait éppúgy magában foglalja, mint a költségvetési és számviteli normákat.

A pénzügyi alkotmányosságot, közpénzügyi alkotmányos elveket tárgyaló művek az adójogi szabályokat a közpénzügyi rendszer elsődleges bevételi pilléreként kezelik, azaz a pénzügyi jogi rendszer nélkül az adójog funkciója sem értelmezhető.¹⁷

A legelfogadottabb felfogás szerint tehát a pénzügyi jog tágabb fogalom, lényegében úgy foghatjuk fel, mint egy „közpénzügyi ernyő”, amelynek része az adójog; a tudományos vita inkább arról szól, hogy az adójogot ezen belül alágazatnak vagy dogmatikailag önálló, de közpénzügyi beágyazottságú jogágnak célszerű-e tekinteni.

¹³ Berman, D. M. - Haneman, V. J. (2014): *Making Tax Law*. Durham, Carolina Academic Press, 325 p., Qiu, D. (2014): *Interpretation of Tax Law in China: Moving Towards the Rule of Law?* *Hong Kong Law Journal*, 2, 34-46.

¹⁴ Tsindeliiani (2016): *i.m.*, 3937-3946.; Barashyan, Liana R. (2016): *The Relation of Financial, Tax and Administrative Responsibility*, *International Review of Management and Marketing*, 2016, 6(S6) pp. 235-240.

¹⁵ Radvan, Michal (2014): *Tax Law as an Independent Branch of Law in Central and Eastern European Countries*, *Lex Localis - Journal of Local Self-Government*, 12(4), pp. 813-827. <https://doi.org/10.4335/12.4.813-827>(2014)

¹⁶ Minatta, Olivia – Mamberti, Maria Emilia – Chaparro, Sergio (2021): *Constitutional Principles of Public Finance Law and Comparative Jurisprudence*. Series of Complementary Documents to the Principles for Human Rights in Fiscal Policy N° 5, 2021, pp. 6-8.

¹⁷ Minatta – Mamberti – Chaparro (2021): *i.m.*, 7.

1.3. A pénzügyi jog és a közigazgatási jog elhatárolása

A két jogág közötti elhatárolás kiindulópontja, hogy a korábbi nézetek még úgy tartották, hogy a pénzügyi jog a közigazgatási jog részterülete. Majd a mai modern – különösen közép- és kelet-európai – pénzügyi jogi irodalom ezt a felfogást meghaladottnak tekinti, és a pénzügyi jog önálló jogági státuszát hangsúlyozza.¹⁸ A különbségtétel fő érve, hogy a pénzügyi jog egységét nem a közigazgatási szervezet, hanem a pénzügyi funkció (közbevételek, közkiadások, pénzügyi rendszer stabilitása) adja, ezért saját, a közigazgatási jogtól elkülöníthető dogmatikával és rendszerezéssel rendelkezik.¹⁹

A nemzetközi szakirodalomban a pénzügyi jog és a közigazgatási jog viszonyát úgy írják le, hogy a pénzügyi jog önálló közjogi ág, amely tartalmilag nagyon szoros, „határterületi” kapcsolatban áll a közigazgatási joggal, de nem olvad bele abba. A pénzügyi jogot gyakran a pénzügyi közigazgatás jogaként írják le (ahogyan az hazánkban is a XX. század közepéig elfogadott dogmatikai álláspont volt), ugyanakkor külön jogági státuszát ma már kifejezetten hangsúlyozzák. A közigazgatási jog szabályozza a közpénzekkel gazdálkodó szervek (például minisztériumok, adóhatóságok, önkormányzatok, kincstár, költségvetési szervek) szervezetét, hatásköreit, eljárását, míg a pénzügyi jog e szervek pénzügyi tevékenységét (bevétel-képzés, költségvetés, ellenőrzés) rendezi. Több szerző szerint a közjog területén pénzügyi joghoz legközelebb eső ág a közigazgatási jog, mivel mindkettő az állami cselekvést, hatósági tevékenységet szabályozza, csak eltérő tárggyal.²⁰

Ahogyan korábban is utaltam rá, a modern koncepciók – melyet magam is követek – külön hangsúlyozzák, hogy a pénzügyi jog önálló jogági rendszerrel (saját tárgya, saját alapelvei, saját intézményrendszer) rendelkezik, így nem egyszerűen speciális közigazgatási jog.

A közigazgatási jogi szabályok (például a szervezeti és eljárási normák) sokszor hordozói a pénzügyi jogi tartalomnak, például adó-, vám- vagy költségvetési hatóságok eljárási rendje közigazgatási jogi, míg az alkalmazott anyagi szabályok pénzügyi jogi jellegűek.²¹ Ez alapján a két jogág kapcsolatát úgy fogalmazhatjuk meg, hogy a közigazgatási jog keretet ad a pénzügyi

¹⁸ Zajcc, Dariusz (2015): *Financial Law as a separate branch of law. Zeszyty Naukowe DWSPiT. Studia z Nauk Społecznych*, 2015 (8), pp. 223–232.; Hulkó, Gábor – Radvan, Michal (2022): *Regulation of Public Finances in the Czech Republic in Light of Financial Constitutionality*. In: Zoltán Nagy (ed.): *Regulation of Public Finances in Light of Financial Constitutionality*. 1. ed. Miskolc – Budapest, Central European Academic Publishing, 2022. pp. 57–81.

¹⁹ Ștefănoaia (2023): *i.m.*, 19–20.

²⁰ Mrkývka, Petr (2015): *Introduction to The Contemporary Issues of The System of Financial Law*. In: Petr Mrkývka (ed.): *System of Financial Law General Part*, Acta Universitatis Brunensis, Brno, 2015, pp. 22–23.

²¹ Mrkývka (2015): *i.m.*, 23.; Alterio, Elisa D. (2025): *Public Finance Law and Public Administration*, Routledge, London, 5–12.

igazgatás számára, míg a pénzügyi jog meghatározza, milyen pénzügyi döntéseket hozhat és hogyan gazdálkodhat a közigazgatás a közpénzekkel.

A pénzügyi jog egységét az állami pénzügyi tevékenység (közbevételek, közkiadások, államadósság, ellenőrzés) adja, míg a közigazgatási jog ennél szélesebb körű, a teljes közigazgatási apparátus működését átfogja. Éppen ezért a legtöbb szakirodalom is inkább szoros rokonságról, semmint alá-fölérendeltségről beszélne.²²

Nem vitatható tehát, hogy a pénzügyi jog és a közigazgatási jog között szoros kapcsolat áll fenn, mivel mindkettő közjogi jellegű, és az állami közhatalom gyakorlásához kötődik. A pénzügyi jogi normák jelentős része közigazgatási jogi módszerekkel érvényesül, különösen az adóigazgatás és a költségvetési gazdálkodás területén. Ugyanakkor a pénzügyi jog sajátos alkotmányos funkciója – különösen a bevételek és kiadások parlamenti ellenőrzése – indokolja bizonyos fokú önállóságát. Ennek alapján a pénzügyi jog a közigazgatási joghoz kapcsolódó, de attól funkcionálisan és dogmatikailag is - részben - elkülönült jogágként értelmezhető.

1.4. A pénzügyi jog és magán pénzügyek

A pénzügyi jog közjogi besorolása mellett a szakirodalom elismeri, hogy egyes részterületei (adó jog, bank jog, értékpapír jog, közbeszerzések joga, állami támogatások joga stb.) magánjogi technikákat, szerződéses megoldásokat is használnak, így kevert jellegűek. Ezt azonban nem teszi önálló, magánjogi ággá, hanem a köz jog pénzügyi ágazatán belüli módszertani sokszínűségként értelmezhetjük, a közérdek elsődlegessége, az állami pénzügyi hatalom jelenléte és a szankcionálás közjogi jellege miatt a pénzügyi jog egésze továbbra is a köz jog részének minősül.

Az ezzel kapcsolatos szakirodalom abból indul ki, hogy ahol a magánjogi (diszpozitív, szerződéses) módszer nem képes a közérdek biztosítására, ott „erős, imperatív” közjogi módszerre van szükség, mely különösen igaz az adóztatás, költségvetés, pénzügyi ellenőrzés területén.

A pénzügyi jogi szabályok megsértése rendszerint nem pusztán szerződésszegéshez, hanem közigazgatási, adott esetben büntetőjogi szankciókhoz, pénzügyi jogi felelősséghez vezet, ami szintén a közjogi karaktert támasztja alá. A pénzügyi fegyelem megsértése a társadalom egészének érdekeit sérti (közszolgáltatások finanszírozása, fiskális stabilitás), ezért az állami fellépés közjogi eszközökkel történik.

A modern szakirodalom azt is hangsúlyozza, hogy még a magánpénzügyek (pl. bankrendszer, tőkepiac, biztosítási piac) területén is erős közjogi kontroll

²² Tsindeliანი (2016): *i.m.*, 3937-3946.

érvényesül, ha ott aggregált magánérdekekből közérdek keletkezik (például rendszerkockázat, fogyasztóvédelem, pénzmosás elleni fellépés stb.).²³

Emiatt a pénzügyi jogot olyan közjogi ágnak tekintik, amely a közpénzek mellett a magánpénzügyek felett is közérdekű, felügyeleti-szabályozási funkciót lát el, tehát a közjogi jelleg a vegyes (köz-magán) területeken is fennmarad.

3. A pénzügyi jog fogalma

Kelet-közép-európai nézőpontból, a magyar jogrendszer és történeti fejlődés sajátosságait is figyelembe véve a pénzügyi jog fogalmát a fentebb bemutatotthoz képest, az alábbiak szerint pontosítani szükséges.

A pénzügyi jog önálló közjogi jogág, mely szabályozásában magánjogi elemek is megjelennek. Másfelől, a pénzügyi jog tárgyát a pénzügyi források keletkezésével, áramlásával és felhasználásával összefüggő jogviszonyok adják, azaz mindazok a közjogi és magánjogi jogi normák összessége, amelyek a tág értelemben vett közpénzeket és a pénzügyi piacokat strukturálják.

Hagyományosan tehát a pénzügyi jog hazai fogalma leginkább a nemzetközi szakirodalomban használt közpénzügyi jog (vagy közösségi pénzügyek joga) kifejezéssel írható le, amelyet az állam pénzügyi tevékenységének jogára használnak. Ennek tárgya különösen az állam és egyes intézmények pénzügyi hatalma (adóztatás, hitelfelvétel, költségvetés-alkotás), a közpénzek keletkezése (adók, díjak, járulékok, állami hitelek, állami vagyontól származó bevételek) és elosztása (költségvetési kiadások, támogatások, állami beruházások), végezetül a közpénzek felhasználásának ellenőrzése, számvitele és az ezt végző szervek szabályozása. E nézőpontból az adójog a közpénzügyi jog alá tartozó terület.

A pénzügyi jog, mint a pénzügyi piacok joga (vagy pénzpiaci jog) úgy fogható meg, mint a pénzügyi intézmények és piacok működését szabályozó közjogi és magánjogi normák, jogviszonyok összessége. Tárgya ebben a felfogásban a bankok, befektetési vállalkozások, biztosítók és egyéb pénzügyi közvetítők jogállása és engedélyezése; másrészt a pénzügyi piacokon létrejövő ügyletek (például hitelek, kötvények, részvénykibocsátás, fizetési és elszámolási rendszerek) szerződéses és dologi jogi keretei; harmadrészt a prudenciális és piaci magatartási szabályok, felügyeleti hatáskörök, szankciók jogi normái, valamint a rendszerkockázat kezelése a jog eszközeivel.

A nemzetközi pénzügyi jog fogalma alatt pedig a határon átnyúló pénzügyi tranzakciók és intézmények szabályozást adó jogi normák összességét értjük. Így a teljesség igénye nélkül ide értjük egyrészt az államközi és nemzetközi intézmények (így például: IMF, Világbank, EU) pénzügyi jogi joganyagát, másrészt a határokon átnyúló piaci ügyletek (például: nemzetközi kölcsönök, kötvény- és részvénykibocsátások, adó- és vámszabályozás) köz- és magánjogi

²³ Kozziel, Michal (2025): Public Finances as Integral Part of Financial Law. In: Petr Mrkvýka (ed.): *System of Financial Law General Part*, Acta Universitatis Brunensis, Brno, 2015, pp. 92-95.

kérdéseit, valamint a több jogrendszert érintő felügyeleti és válságkezelési mechanizmusok szabályozását is.

A pénzügyi jog tárgyának közös gyökere tehát a pénzügyi erőforrások feletti hatalom és az azokhoz kapcsolódó kockázatok jogi formalizálása. Ide tartozik mind a közpénzek fölötti döntéshozatal (adóztatás, költségvetés-alkotás), mind a pénzügyi intézmények és ügyletek szabályozása, amelyek együtt határozzák meg a gazdasági-pénzügyi rendszer jogi szerkezetét.

A pénzügyi jog mai fejlődését világszerte a digitalizáció és a pénzügyi innováció által kiváltott strukturális átalakulás határozza meg, amely egyszerre kényszeríti ki a pénzügyi piacok és a közpénzügyek szabályozásának újragondolását. A fintech-szolgáltatások, a kriptoeszközök és a központi bankok által felügyelt digitális pénzek (Central Bank Digital Currency) elterjedése a pénzügyi jog számára olyan alapvető fogalmi kérdéseket vet fel, mint a pénz, a jövedelem, az értékpapír és a fizetési szolgáltatás újradefiniálása. Dogmatikailag a pénzügyi jog mint önálló közjogi jogág egyszerre küzd azzal, hogy tárgyköre a klasszikus közpénzügyek (adóztatás, költségvetés, államadósság) mellett a pénzügyi piacok – részben magánjogi – szabályozására is kiterjed, így a köz- és magánjogi módszerek folyamatosan keverednek. Módszertani szempontból további kihívást jelent a szabályozási lemaradás (ún. regulatory lag) kezelése, a gyors technológiai innovációra adott rugalmas eszközök megtalálása és a pénzügyi jog normavilágában való adaptálása. Így bár e folyamatok a fogalmak újragondolását, alakítását, tágítását igényelhetik, mindeközben a hagyományos formák és modellek új típusú jelenségekre történő alkalmazása is meggondolandó számos esetben. Kétségtelen tehát, hogy a szabályozás tárgya folyamatosan bővül, a kérdés inkább az, hogy miképpen képes a pénzügyi jog lépést tartani a szabályozási kihívásokkal, s mindezt az elméleti kutatásokba és a gyakorlati oktatásába adaptálni.

Források jegyzéke:

- Alterio, Elisa D. (2025): Public Finance Law and Public Administration, Routledge, London, 5-12.
- Armour, John – Deakin, Simon - Mollica Viviana – Siems, Mathias M. (2010): Law And Financial Development: What We Are Learning From Time-Series Evidence. Centre for Business Research, University Of Cambridge Working Paper No. 399.
- Balko, Ladislav (2005): Legal Regulation of Banks Is A Part Of Financial Market Law, *BIATEC*, Volume XIII, 4/2005., 10-11.

- Barashyan, Liana R. (2016): The Relation of Financial, Tax and Administrative Responsibility, *International Review of Management and Marketing*, 2016, 6(S6) pp. 235-240.
- Berman, D. M. - Haneman, V. J. (2014): Making Tax Law. Durham, Carolina Academic Press, 325 p., Qiu, D. (2014): Interpretation of Tax Law in China: Moving Towards the Rule of Law? *Hong Kong Law Journal*, 2, 34-46.
- Berman, George (2022): Importance and understanding of the financial law, *International Journal of Law and Legal Studies*, Volume 10, Issue 2., 1-2.
- Haentjens, Matthias (2020): *Financial Collateral: Law and Practice*, Oxford University Press, Oxford, 2020, 12-20.; Petri Mäntysaari (2010): *The Law of Corporate Finance: General Principles and EU Law*, Springer, Heidelberg, 2010, 11-21.
- Hulkó, Gábor – Radvan, Michal (2022): Regulation of Public Finances in the Czech Republic in Light of Financial Constitutionality. In: Zoltán Nagy (ed.): *Regulation of Public Finances in Light of Financial Constitutionality*. 1. ed. Miskolc – Budapest, Central European Academic Publishing, 2022. pp. 57-81.
- Kozieł, Michal (2025): Public Finances as Integral Part of Financial Law. In: Petr Mrkývka (ed.): *System of Financial Law General Part*, Acta Universitatis Brunensis, Brno, 2015, pp. 92-95.
- Liener, Ian (2014): *Extra-Budgetary Funds in France*, International Budget Partnership, Case Study - Full Report, 2014, pp. 6-10.
- Minatta, Olivia – Mamberti, María Emilia – Chaparro, Sergio (2021): *Constitutional Principles of Public Finance Law and Comparative Jurisprudence*. Series of Complementary Documents to the Principles for Human Rights in Fiscal Policy N° 5, 2021, pp. 6-8.
- Mrkývka, Petr (2015): Introduction to The Contemporary Issues of The System of Financial Law. In: Petr Mrkývka (ed.): *System of Financial Law General Part*, Acta Universitatis Brunensis, Brno, 2015, pp. 22-23.
- Mugasha, Agasha (2011): International Financial Law: Is the Law Really "International" and Is It "Law" Anyway? *Banking and Finance Law Review*, 26. pp. 381-449.
- Paech, Philipp (2017): Introduction: International Financial Law. SSRN, October 2, 2017., 3-7. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3043171>
- Pistor, Katharina (2013a): A Legal Theory of Finance, Columbia Law School, Public Law & Legal Theory Working Paper Group, May 9, 2013. Elérhető: <http://ssrn.com/abstract=2262936>
- Pistor, Katharina (2013b): Towards a Legal Theory of Finance, *Columbia Law and Economics Working Paper* No. 434, 2013., 3-6., SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2178066>

- Radvan, Michal (2014): Tax Law as an Independent Branch of Law in Central and Eastern European Countries, *Lex Localis - Journal of Local Self-Government*, 12(4), pp. 813-827. [https://doi.org/10.4335/12.4.813-827\(2014\)](https://doi.org/10.4335/12.4.813-827(2014))
- Ștefănoaia, Mariana-Alina (2023): The Importance of Financial Law in the Public Law System. *Legal Sciences in the New Millennium*. Vol. 18., No. 1. 19-22.
- Tietje, Christian & Lehmann, Matthias (2010): The role and prospects of international law in financial regulation and supervision, *Journal of International Economic Law* 13(3), 663–682. doi:10.1093/jiel/jgq030.
- Tsindeliani, Imeda A. – Miroschnik, Svetlana V. - Bit-Shabo, Inessa V. – Selyuko, Anatoly D. – Proshunin, Maxim M – Rybakova, Svetlana V. – Kostikova, Ekaterina G. – Tropskaya, Svetlana S. (2019): Financial Law as a Public Law Branch: A Fresh Look at the Signs of Publicity. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 2019 Vol: 22 Issue: 5., 1-4.
- Tsindeliani, Imeda A. (2016): Tax Law System, *International Journal of Environmental & Science Education*, 2016, Vol. 11, No.10, pp. 3937-3946.
- Zaring, David (2019): *The Globalized Governance of Finance*, Cambridge University Press, 2019., pp. 122-141.